

SHARQDAGI BIRINCHI PARLAMENT RAISI YODGOR NASRIDDINOVA HAQIDA

Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti Turkshunoslik fakulteti
Siyosatshunoslik yo'nalishi 2- kurs talabasi
Norboyeva Zarinabonu

Anotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston tarixida muhim o'rin egallagan birinchi rahbar ayol Yodgor Nasriddinovaning hayoti, kareyerasi va o'sha davr tarixida sodir bo'lgan muhim voqealar, qaramlik davrining salbiy oqibatlari haqida qisacha yoritilgan.

Kalit so'zlar: Injenerlik faoliyati, Butunittifoq fizkultura ko'rigi, Siroj Nuriddinov, O'zbekiston SSR Oliy Kengashi Prezidiumi raisi, "Qayta qurish", "Izvestiya" gazetasi.

Vatan – bu biz tug'ilib o'sgan zamin, kindik qonimiz to'kilgan tuproq, bobolarimiz izlari qolgan, ajdodlarimiz merosi avlodlarimizga qoladigan yurtdir. Mustaqillika erishganimizdan so'ng barcha sohalar asta sekin rivojlanib bordi shu qatorda bizning madaniyatimiz qadriyatlarimiz o'zligimiz tariximiz ham o'zining asl qiyofasini aks ettira boshladi. Bugungi kunda rivojlanayotgan har bir davlatda ayollarning jamiyatda munosib o'rin egallashi uchun sharoitlar yaratib berilmoqda. Mustaqillik davridan oldin ham SSR davrida ilmi olim ayollarimiz safi ko'p bo'lgan. Ana shunday ayollardan biri Yodgor Sodiqovna Nasriddinova 1920-yil 26-dekabrda Turkiston Muxtor Sovet Sotsialistik Respublikasining Qo'qon shahrida tug'ilgan. Uning yuk ko'taruvchi bo'lgan otasi tug'ilishidan uch oy oldin vafot etgan va 13 yoshli onasi unga Yodgor ismini qo'ygan. U va onasini Nasriddinovaning bobosi ularning uyidan 50 km uzoqlikdagi boshqa qishloqqa olib ketishga majbur qilgan. Uning onasi boshqa turmushga chiqadi, Olti yoshida o'gay otasi Nasriddinovani yo'l chetiga olib chiqib, tashlab ketgan. Uni xayrixoh yo'lovchilar olib ketishadi va u 11 yoshiga qadar u oiladan bu oilaga o'tib yashaydi. 1931 yilda O'zbekistonda birinchi mehribonlik uyida yashay boshlaydi, ko'p o'tmay kasb-hunar bilim yurtiga o'qishga yuboriladi. O'qishni davom ettirib, O'rta Osiyo temiryo'l transporti injenerlar insitutiga o'qishga kiradi va 1941 -yilda tamomlaydi. Nasriddinova 1941-yil oktabrdan Toshkent temir yo'lida muhandis bo'lib ishladi, shu bilan birga Toshkent instituti aspiranturasida o'qishni davom ettiradi.¹ U 18-yoshida Kattaqo'rg'on suv ombori qurilishida usta lavozimida, keyingi yili esa Toshkent-Angren temir yo'l qurilishi guruhiga rahbarlik

¹ O'zbekiston SSR tarixi. -Toshkent: Fan.1971

qilgan. 1936-yil Toshkent temir yo'l transporti institutining ishchi fakultetiga o'qishga kiradi. OTM ni tamomlashidan oldin Yodgor Stalin stipendiyasini oladi.² 1939-yilda Komsomol a'zosi Usmon Yusupov 1939-yil Komsomol a'zosi Yodgor Nasriddinovaga Respublika Butunittifoq fizkultura ko'rigida O'zbekiston SSR vakili sifatida qatnashishni ishonib topshiradi. Ko'rikdan so'ng katta ziyofat tashkil etiladi, vakillarni shaxsan Stalin qabul qiladi. Shu kuni Yodgor Nasriddinova Stalin e'tiboriga tushib bir nechta savollariga javab beradi. Ko'p o'tmay Yodgor Nasriddinovaga O'zbekiston SSR Kompartiyasi MQ ning birinchi sekretari lavozimida ishlash taklif qilinadi. 1942-yilda Kommunistik partiyaga a'zo bo'lib, o'zbek maktablari komsomol MK kotibi bo'ladi. Shu yili O'zbekiston kasaba uyushmasi raisi Siroj Nuriddinov bilan oila quradi. 1946-yilda O'zbekiston Toshkent viloyat komsomol komitetining birinchi kotibi etib tayinlanadi. 1947-yilda o'qishni tamomlagach, komsomol va viloyat partiyasida turli lavozimlarda faoliyatini davom ettiradi. 1952-yilda O'zbekiston sanoat vaziri, nihoyat, 1959-yildan 1970-yilgacha O'zbekiston SSR Oliy Svet Prezidiumi raisi lavozimida faoliyatini davom ettirdi.³ Bu lavozimga uni shaxsan Xrushchyonni o'zi tayinlaydi. Yodgor Nasriddinova O'zbekistonda bunday lavozimni egallagan birinchi ayol rahbardir. Keyingi yillarda Yodgor mehribonlik uylari ochdi, evakuatsiya qilinganlarni joylashtirdi, ovqatlantirdi, kiyintirdi, tashkilotchilik qobiliyati bilan erkak hamkasblarini lol qoldirdi.⁴ 1959-yilda Sharaf Rashidov o'rniga O'zbekiston SSR Oliy Kengashi Prezidiumi raisi etib tayinlandi. U O'zbekistonda bunday lavozimni egallagan birinchi va yagona ayol bo'ldi. Yodgor Nasriddinova o'z ishiga shu qadar usta ediki, hatto bir marta Rashidov shunday degan: "Biz, erkaklar, bu masalani hal qila olmaymiz. Yodgor Sodiqovnaga ishonib topshiring" degan edi. Yodgora Nasriddinova siyosatchi rahbar ayol sifatida amalga oshirgan ahamiyatli ishlaridan biri bu O'zbekiston SSR da xotin-qizlarning rolini oshirish va ularning huquqlarini ta'minlash borasida olib borgan ishlaridir. Bunga misol tariqasida 1961- yil 21-dekabrda O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumida o'n bolali va undan ortiq bola tuqqan va tarbiyalagan ko'p bolali onalarni bir gruppasiga „Qahramon ona“ ordeni va SSSR Oliy Soveti Prezidiumi yorlig'i topshirildi. Yuksak mukofot va yorliqlarni SSSR Oliy Soveti Prezidiumi raisining o'rinbosari va O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumi raisi Yodgora Nasriddinova topshirdi. Orden va mukofotlar topshirilgandan so'ng mukofotlanganlar nomidan Baxri Alimuhamedova va Badriya Salimovalar

² https://en.m.wikipedia.org/wiki/Yadgar_Nasriddinova

³ <https://www.mugladevrim.com.tr/kose-yazarlari/mehmet-bildirici-/sovyetler-birligi-doneminde-ozbekistan-devlet-baskanligina-yukselen-oksuz-bir-turk-kizi-yodgor-nasriddinova-1920-2006->

⁴ <https://www.gazeta.uz/oz/2023/03/08/they-were-the-first/>

so'zga chiqdi. Ular onalar va bolalarga tinmay g'amxo'rlik qilayotgan Kommunistik partiyaga tashakkur izhor qildilar. ⁵O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumi raisi Yodgora Nasriddinova mukofotlangan qahramon onalarga samimiy tabriklar yo'lladi. Bu albatta xotin – qizlarga qaratilayotgan alohida e'tibor namunasi hisoblanadi. Leonid Brejnev vafot etganidan so'ng "Qayta qurish" paxta ishi bo'yicha Gdlyanov va Ivanov boshchiligidagi tergov guruhi o'z ishini boshladi. Nasriddinova tergov haqida ilk bor 1987 yilda "Izvestiya" gazetasida maqola chop etilganda xabar topgan. Maqolada u O'zbekiston Prezidiumi raisi bo'lib ishlagan vaqtida 100 000 R para olganlikda va oltinni Shveysariya banklariga yo'naltirganlikda ayblangan.⁶ 1988 yilda "Izvestiya" gazetasi «Paxta ishi» fonida Arkadiy Saxning Yodgora Nasriddinovaning poraxo'rlik va firibgarligi haqidagi "Korrupsiya" nomli maqolasi chop etildi.⁷ Maqolada siyosatchi amnistiya to'g'risidagi ishlar bo'yicha 23 mln rubl evaziga para olgani aytilgan. 1990-yil dekabrda ular Nasriddinovaga nisbatan yetarlicha dalil yo'qligi sababli ishdan bo'shatilgan. 1991 yilda u rehabilitatsiya qilindi, partiya a'ziligiga qayta tiklandi va to'xtatilgan 2yil uchun pensiya to'ladi⁸. Nasriddinova hech qachon aralashmaganligini, guvohlar unga qarshi uydurma ko'rsatma berganligini ta'kidlab, "Izvestiya"dan o'z maqolasidagi barcha ayblovlarni inkor etuvchi javobini chop etishni talab qildi. Oradan bir yil o'tib Yodgora jinoyat tarkibi yo'qligi sababli ish to'xtatilgani haqida xat keladi. Tergov jarayonida u bir necha bor miokard infarktini boshdan kechirdi, qizi og'ir qon tomir kasalligi bilan reanimatsiyaga yotqizildi, o'g'li esa tuhmatga chiday olmay 42 yoshida vafot etdi. Shundan so'ng Yodgora xatlar yog'di, ularda odamlar soxta xatlarga imzo chekishga majbur bo'lganliklarini tan olishdi.[9] Shulardan biriga ko'ra, IIV xodimlari professor Guli Sulaymonovaga oila a'zolarining sog'lig'i bilan tahdid qilgani aytiladi. Yodgora Nasriddinova "Izvestiya"da chop etilgan javob xatida shunday yozadi: «Karyeramga, boshimdan yog'dirishgan mukofot va sharaflariga la'natlar bo'lsin». O'zbekistonlik siyosatchi 2006-yil 7-aprelda Moskvada Kutseva shahrida vafot etgan. Har bir inson o'z hayot kitobini o'z qo'li bilan yozadi. Oq varoqda qora harflar bilan yozilgan vaqtlar ham

⁵ Yodgora Nasriddinova. O'zbekiston xotin – qizlari.-Toshkent. O'zbekiston nashriyoti. 1964.

⁶Parks, Michael (5 September 1988). "Soviet 'Cotton Mafia' in Spotlight : Life of Luxury Over, Kin of Brezhnev Goes on Trial". The Los Angeles Times. Los Angeles, California. Archived from the original on 5 September 2016. Retrieved 10 November 2018

⁷ <https://statehistory.ru/6050/Delo-o-korrupsiy-zamestitelya-Predsedatelya-Prezidiuma-Verkhovnogo-Soveta-SSSR-YAdgar-Nasriddinovoy/>

⁸ Мельман, Дмитрий (11 May 2005). "Изгнание из хлопкового рая" [Expulsion from Cotton Paradise]. Moskovskij Komsomolets (in Russian). No. 1624. Moscow, Russia. Archived from the original on 7 April 2018. Retrieved 9 November 2018.

bo'ladi. Mamlakatimiz hayoti uchun faqat erkaklar emas ayollar ham munosib hissa qo'sha olishini aynan Yodgor Nasriddinova isbotla olgan desak mubolag'a bo'lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston SSR tarixi. -Toshkent :Fan.1971
2. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Yadgar_Nasriddinova
3. <https://www.mugladevrin.com.tr/kose-yazarlari/mehmet-bildirici-/sovyetler-birligi-doneminde-ozbekistan-devlet-baskanligina-yukselen-oksuz-bir-turk-kizi-yodgor-nasriddinova-1920-2006->
4. <https://www.gazeta.uz/oz/2023/03/08/they-were-the-first/>
5. Yodgora Nasriddinova. O'zbekiston xotin – qizlari.-Toshkent. O'zbekiston nashriyoti. 1964.
6. Parks, Michael (5 September 1988). "Soviet 'Cotton Mafia' in Spotlight: Life of Luxury Over, Kin of Brezhnev Goes on Trial". The Los Angeles Times. Los Angeles, California. Archived from the original on 5 September 2016. Retrieved 10 November 2018
7. <https://statehistory.ru/6050/Delo-o-korrupsii-zamestitelya-Predsedatelya-Prezidiuma-Verkhovnogo-Soveta-SSSR-YAdgar-Nasriddinovoy/>
8. Мельман, Дмитрий (11 May 2005). "Изгнание из хлопкового рая" [Expulsion from Cotton Paradise]. Moskovskij Komsomolets (in Russian). No. 1624. Moscow, Russia. Archived from the original on 7 April 2018. Retrieved 9 November 2018
9. Fayzullaeva, M., & Kholbutaeva, M. (2022). Use of international experience in increasing the efficiency of education quality. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 2(10), 63-68.